

NEDEN Gümrük 4.0'a İhtiyaç Var?¹

Sercan BAHADIR*

2017 yılı verileri resmi olarak açıklandı. İhracat bir önceki yıla göre %10,2 oranında artarak 157 milyar dolar, ithalat ise %17,9 oranındaki artarak 234 milyar dolar olarak gerçekleşti ve dış ticaret hacmimiz 391 milyar dolara ulaştı. Son yazımızda bu rakamların alt detayını konuşmuş ve geleceğe yönelik olumlu bir tablo göremeyeceğimize, yani ithalata olan bağımlılığımızdan dolayı ithalat artışının ihracat artışından daha fazla olmasının muhtemel olacağına işaret etmeye çalışmıştık.

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından 2018 yılı Ocak ayına ilişkin dış ticaret rakamları açıklandı ve ilk ayın sonuçları beklediğimiz gibi gerçekleşti. İhracat geçen yılın aynı ayına göre % 10,79 artarak 12 milyar 464 milyon dolar, ithalat ise % 38,01 artarak 21 milyar 518 milyon dolar oldu. Dış ticaret hacmi geçen yılın aynı ayına göre % 26,60 artarak 33 milyar 982 milyon dolar oldu ama bu artışın ana nedeni maalesef ithalattaki artış oldu. Dolayısıyla dış ticaret açısından yeni yılın çok da iç açıcı başladığını söyleyemeyiz.

Bugünkü yazımızda 2017 yılını dış ticaret rakamlarına gümrük idaresindeki kullanılan beyanname ve işlem sayıları açısından bakmaya çalışacağız. Çünkü ihracat, ithalat ve dış ticaret verilerini konuşurken bu verilerin oluşmasında Gümrük ve Ticaret Bakanlığı nezdinde gerçekleşen işlemleri de dikkate almak gerekiyor.

Gümrük Beyanname Sayısında Da Artış Var

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı 5 Ocak 2018 tarihinde 2017 yılına ilişkin ithalat ve ihracat (antrepo ve transit beyannameleri hariç) beyanname sayılarını açıkladı. 2017 yılında 2.535.873 adet ithalat ve 3.653.391 adet ihracat olmak üzere toplam 6.189.264 adet beyanname gümrükte işlem gördü. Bir önceki yıl toplam gümrükte işlem gören beyanname sayısı 5.763.977 adet iken, bu yıla göre toplam beyanname sayısındaki artış yaklaşık %7 olarak görünüyor. Dış ticaretteki değerlerdeki artışa paralel olarak gümrükte işlem gören beyanname sayısında da bir artışın olduğunu görüyoruz.

DÖNEM	İHRACAT	İTHALAT	TOPLAM
2005	1.895.407	1.612.748	3.508.155
2006	2.038.198	1.745.734	3.783.932
2007	2.232.999	1.906.360	4.139.359
2008	2.235.893	1.851.777	4.087.670
2009	2.148.697	1.659.064	3.807.761
2010	2.407.332	1.929.331	4.336.663
2011	2.579.393	2.127.262	4.706.655
2012	2.809.801	2.165.002	4.974.803
2013	3.015.359	2.271.062	5.286.421
2014	3.185.034	2.313.025	5.498.059
2015	3.251.855	2.359.802	5.611.657
2016	3.390.432	2.373.545	5.763.977
2017	3.653.391	2.535.873	6.189.264

Tabloya bakarak 2017 yılı için aşağıdaki sonuçlara ulaşabiliyoruz:

- 157 milyar dolarlık ihracatın karşılığında 3.653.391 adet ihracat beyannamesi düzenlenmiş,
- 234 milyar dolarlık ithalat karşılığında ise 2.535.873 adet ithalat beyannamesi tanzim edilmiş,
- Son 12 yılda gümrük idaresinde işlem gören gümrük beyanname sayısı yaklaşık 2 kat artmış,
- İthalattaki beyanname başına düşen eşya kıymeti ihracattakine göre daha fazla gerçekleşmiş

Yaklaşık 13.000 Personel İle Bu İşlemler Yerine Getirilmiş

2017 yılı Ekim ayı itibarıyla Gümrük ve Ticaret Bakanlığının merkez ve taşra teşkilatında (Ticaret tarafı hariç) toplam personel sayısı 13.832'dir. 2017 yılında 391 milyar dolar tutarındaki dış ticarete tekabül eden toplam 6.189.264 adet gümrük beyannamesi bu personel ile yerine getirilmiş. Özellikle gümrük idaresi tarafından yapılan beyanın kontrolünü gerçekleştiren ve gümrük işleminde tahakkuk rolünü üstlenen muayene memuru sayısının ise yaklaşık olarak 1.750 ile 1.800 arasında olduğu tahmin ediliyor.

Gümrük işlemlerinin sonlandırılma yani işlem hızı veri olarak Bakanlık tarafından yayınlanıyor. Bu süreler aynı zamanda Dünya Bankasınca hazırlanan "İş Yapma Kolaylığı Endeksi" (Doing Business) raporunda da önemli bir kriter olarak yer alıyor. Süreler kısa ise yatırım ortamı için öne çıkan ülkeler arasında yer alınıyor. Bu nedenle de Gümrük ve Ticaret Bakanlığı açısından bu süreler önemli oluyor ve düzenli olarak takip ediliyor.

Geçen yıl ihracat işlemleri açısından gümrük işlem sürecinin başladığı andan itibaren işlem gören ih-

racat beyannamelerinin, %54'ünün işlemleri ilk yarım saatte, %85'inin işlemleri ise ilk dört saatte sonuçlandırılarak ülkeyi terk edebilir duruma getirildiği görülüyor. İthalat açısından ise gümrük beyannamelerinin; %48'inin işlemleri ilk sekiz saatte, %70'inin işlemleri ise ilk 24 saat içinde tamamlanarak eşyanın teslim edilebilir hale getirilmiş olduğu görülüyor.

Sürdürülebilir Durmuyor

Dış ticaret işlemlerine ilişkin büyüme rakamlarının gümrük idaresine olan yansımalarına da bakmak gerekiyor. Aşağıda 2017 yılı verileri dikkate alarak hem Orta Vadeli Program hem de 2023 yılı hedeflerine göre bir tahmin yapmaya çalıştık.

2018-2020 yıllarını içeren Orta Vadeli Programa baktığımızda ihracat 195 milyar dolar; ithalat ise 272 milyar dolar olarak öngörülüyor. Genel olarak dış ticaretteki büyüme oranları yüzde 21. Son dönemde fazla konuşulmayan ama bir dönem çok fazla dile getirilen 2023 yılında ihracatta 500 milyar dolara ulaşma hedefi var. İhracatta bu hedefe ulaşınca ithalattaki öngörü de 625 milyar dolar oluyor. Bu hedefler çerçevesinde 2017 yılını veri aldığımızda oluşacak gümrük beyanname sayısı aşağıdaki tabloda yer alıyor.

Orta vadeli programı esas aldığımızda dış ticarete ilişkin büyüme planına paralel oluşan gümrük beyanname sayısı toplam yaklaşık 7,5 milyon oluyor. 2023 hedefi tutması durumunda ise dış ticarete konu olacak gümrük beyanname sayısı yaklaşık 18 milyon oluyor. Bu işlemleri 2017 yılındaki sürelerde tamamlamak için gümrük idaresindeki personel sayısının en az 2020 için % 20; 2023 için ise hedeflerin tutması halinde gümrük idaresinin hem personel hem de fiziki alt yapısını iki kat artırması gerektiği anlaşılıyor.

Yıl	İthalat		İhracat	
	Tutar (Milyar USD)	Beyanname Sayısı	Tutar (Milyar USD)	Beyanname Sayısı
2017	234	2.535.873	157	3.653.391
2020	272	2.934.101	195	4.534.936
2023	625	6.773.165	500	11.635.003

Ne Yapılmalı

Dış ticaretteki artış ile belge sayısındaki artışın bire bir karşılıklı olmasını beklemek doğru bir yaklaşım olmayabilir. Ancak aralarında bir doğru orantı olduğu tartışmasızdır. Bu artışı gümrük işlemlerinin tamamlanması ve eşyaların taşınması gibi gümrükleme alt yapısı ile eş anlı olarak değerlendirmek gerekiyor. Bunun için de aynı lojistikte olduğu gibi gümrük işlemlerine ilişkin de gümrük 4.0 projelerine yönelik bir master plan hazırlanması gerekiyor.

Gümrük işlemlerini yerine getirirken sadece gümrük beyannamesinden söz etmek doğru bir yaklaşım olmaz. Her gümrük beyannamesinin ekinde en az bir fatura ve eşyanın özelliklerine göre başka bir kurumca sağlanan bir belge yer alıyor. Bu açıdan bakıldığında beyanname sayısını en az 3 ile çarpmak gerekiyor. Çok yoğun bir belge trafiği oluyor. Sadece Tek Pencere Sistemi'ne (TPS) tanımlanan kurum

sayısı 21, belge sayısı ise 118. 2017 yılındaki toplam beyanname sayısı ile bu belge çeşitliliği dikkate alındığında TPS uygulamasının ne kadar önemli bir uygulama olduğu ortaya çıkıyor. Ancak bu uygulama yeterli görülmeyip evraksız gümrük işlemi yani kayıt yolu ile gümrük işlemlerini tamamlayacak uygulamaya geçilmesi gerekiyor.

Ayrıca, dış ticaretteki büyüme tahminleri ve gerçekleştirmeleri dikkate alındığında gümrük işlemlerinin tamamını gümrük idaresi ile yerine getirmek çok sürdürülebilir veya yapılabilir gözüküyor. Güvenilir olarak tanımlanan Yetkilendirilmiş Yükümlü Sertifikası (YYS) sahibi şirket sayısının da artırılması ve gümrük idaresinin iş yükünün güvenilir şirketlere aktarılması gerekiyor. İşlem sayısı arttıkça bu sertifika sayesinde gümrük idaresi daha çok kontrol eden, izleyen ve denetleyen pozisyonuna geçiyor olacaktır.